

אייר התשס"ז

בס"ד

"היינו כחולמים" - מגלות לגאולה

ליום העצמאות (ע"פ שיעורו של הרב אביחי קצין)

1. תלמוד בבלי מסכת תענית דף כג עמוד א

אמר רבי יוחנן: כל ימיו של אותו צדיק היה מצטער על מקרא זה +תהלים קכ"ו+ שיר המעלות בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים. אמר: מי איכא דנייס שבעין שנין בחלמא?

יומא חד הוה אזל באורחא, חזייה לההוא גברא דהוה נטע חרובא, אמר ליה: האי, עד כמה שנין טעין? - אמר ליה: עד שבעין שנין. - אמר ליה: פשיטא לך דחיית שבעין שנין? - אמר ליה: האי [גברא] עלמא בחרובא אשכחתי, כי היכי דשתלי לי אבהתי - שתלי נמי לבראי. יתיב, קא כריך ריפתא, אתא ליה שינתא, ניס. אהדרא ליה משוניתא, איכסי מעינא, וניס שבעין שנין. כי קם חזייה לההוא גברא דהוה קא מלקט מינייהו. אמר ליה: את הוא דשתלתי? - אמר ליה: בר בריה אנא. אמר ליה: שמע מינה דניימי שבעין שנין. חזא לחמריה דאתיילידא ליה רמכי רמכי. אזל לביתיה, אמר להו: בריה דחוני המעגל מי קיים? - אמרו ליה: בריה ליתא, בר בריה איתא. אמר להו: אנא חוני המעגל. לא הימנוהו. אזל לבית המדרש, שמעינהו לרבנן דקאמרי: נהירן שמעתתין כבשני חוני המעגל, דכי הוי עייל לבית מדרשא, כל קושיא דהוה לרבנן הוה מפרק להו. אמר להו: אנא ניהו, ולא הימנוהו, ולא עבדי ליה יקרא כדמבעי ליה, חלש דעתיה, בעי רחמי ומית. אמר רבא, היינו דאמרי אינשי: או חברותא או מיתותא.

2. תרגום עברי

יום אחד היה מהלך בדרך. ראה אדם אחד שנטע חרוב. אמר לו: זה עד כמה שנים הוא טוען פירות? אמר לו: שבעים שנה. אמר לו: פשוט לך שתחיה שבעים שנה? אמר אני מצאתי עולם עם חרובים. כשם ששתו לי אבותי, כך אני שותל לבני. ישב ואכל פרוסת לחם. ירדה עליו שינה. נרדם. התרומם סלע אחד והסתיר אותו מעיני כל והוא ישן שבעים שנה. כשהתעורר ראה אדם מלקט מהעץ. שאלו: אתה הוא זה ששתלתו? אמר לו: בן בנו אני. אמר לו:

3. רש"י

של אותו צדיק - חוני המעגל היה מצטער על המקרא הזה. שיר המעלות - לשון עלוי.

היינו כחולמים - כחלום נדמה גלות בבל שהיה שבעים שנה.

שבעין שני בחלמא - בתמיה: מי איתא דנייס שבעין שנין בחלמיה - ויש אדם ישן שבעים שנה בשינה אחת?

ואיכסי מעינא דאינשי - ולא אשכחוהו התם.

רמכי רמכי - וולדי וולדות באלו השנים דנייס, מעוברת זכר היתה, וחזר ובא עליה, והולידו.

נהירנא לן הנך שמעתתא - מוגהת לנו שמועה זו כאילו למדנוה בחייו של חוני המעגל, שהיה מפרקה לנו ומגיה לנו יפה יפה.

או חברותא או מיתותא - אם אין חביריו של אדם נוהגין בו כבוד כבתחילה - נוח לו שימות.

4. תלמוד בבלי מסכת תענית דף כג עמוד א

מעשה ששלחו לחוני המעגל וכו'. תנו רבנן: פעם אחת יצא רוב אדר ולא ירדו גשמים. שלחו לחוני המעגל: התפלל וירדו גשמים! התפלל ולא ירדו גשמים. עג עוגה ועמד בתוכה, כדרך שעשה חבקוק הנביא, שנאמר +חבקוק ב'+ על משמרת אעמדה ואתיצבה על מצור וגו'. אמר לפניו: רבונו של עולם! בניך שמו פניהם עלי שאני כפן בית לפניך, נשבע אני בשמך הגדול שאיני זה מכאן עד שתרחם על בניך. התחילו גשמים מנטפין, אמרו לו תלמידיו: רבי, ראינוך ולא נמות. כמדומין אנו שאין גשמים יורדין אלא להתיר שבעתך. אמר: לא כך שאלתי, אלא גשמי בורות שיחין ומערות. ירדו בזעף, עד שכל טפה

וטפה כמלא פי חבית. ושיערו חכמים שאין טפה פחותה מלוג. אמרו לו תלמידיו: רבי, ראינוך ולא נמות. כמדומין אנו שאין גשמים יורדין אלא לאבד העולם. אמר לפניו: **לא כך שאלתי, אלא גשמי רצון ברכה ונדבה**. ירדו כתיקנן, עד שעלו כל העם להר הבית מפני הגשמים. אמרו לו: רבי, **כשם שהתפללת שירדו, כך התפלל וילכו להם**. אמר להם: **כך מקובלני שאין מתפללין על רוב הטובה**. אף על פי כן, הביאו לי פר הודאה. הביאו לו פר הודאה. סמך שתי ידיו עליו, ואמר לפניו: רבונו של עולם! עמך ישראל שהוצאת ממצרים אינך יכולין לא ברוב טובה ולא ברוב פורענות, כעסת עליהם - אינך יכולין לעמוד, השפעת עליהם טובה - אינך יכולין לעמוד, יהי רצון מלפניך שיפסקו הגשמים ויהא ריוח בעולם. מיד נשבה הרוח ונתפזרו העבים, וזרח החמה, ויצאו העם לשדה והביאו להם כמהין ופטירות. **שלח לו שמעון בן שטח: אלמלא חוני אתה - גוזרני עליך נידוי**. **שאלו שנים כשני אליהו שמפתחות גשמים בידו של אליהו לא נמצא שם שמים מתחלל על ידך? אבל מה אעשה לך שאתה מתחטא לפני המקום ועושה לך רצונך, כבן שמתחטא על אביו ועושה לו רצונו**. ואומר לו: אבא, הוליכני לרחצני בחמין, שטפני בצונן, תן לי אגוזים, שקדים, אפרסקים, ורמונים - ונותן לו. ועליך הכתוב אומר +משלי כ"ג+ ישמח אביך ואמך ותגל יולדתך. תנו רבנן: מה שלחו בני לשכת הגזית לחוני המעגל: +איוב כ"ב+ ותגזר אמר ויקם לך ועל דרכך נגה אור. ותגזר אמר - אתה גזרת מלמטה, והקדוש ברוך הוא מקיים מאמרך מלמעלה.

5. רש"י מסכת תענית דף כג עמוד א

ראינוך ולא נמות - נראה אותך ולא נמות, בניחותא: **השתדל שלא נמות ברעב מפני עצירת גשמים**. פר הודאה - **להתודות עליו**, ועשה לו סמיכה, והביאו שלמים, חוני בזמן הבית היה. כמהין ופטירות - בוליי"ץ בלעז +פטירות+, שיצאו מלחלוח הגשמים וידעו כי של ברכה היו. אלמלא חוני אתה - **ואדם גדול**. לנדות - **שמנדין על כבוד הרב, שהטיח דברים ואמר: לא כך שאלתי**. שאלמלא היו שנים כשני אליהו - **גזירת עצירת גשמים**, ומפתח של גשמים בידו של אליהו גרסינן. לא נמצא שם שמים מתחלל - בתמיה, שאלהו נשבע חי ה' אם יהיה השנים האלה טל ומטר כי אם לפי דברי (מלכים א' יז) ואתה נשבע שאין אתה זז עד שירדו גשמים. מתחטא - לשון חטא, כלומר: **הוי הולך וחוטא**. דור שהיה אפל - מרוב צער שלא ירדו גשמים. הושעת בתפלתך - מן המיתה, שהבאת עליהם שובע.

6. רש"י מסכת ברכות דף יט עמוד א

צריך אתה להתנדות - **לפי שהטריח לפני המקום על עסק גשמים לא כך שאלתי כמה פעמים**, וכבוד המקום - כבוד הרב הוא.

7. המאירי - מסכת תענית

צריך אתה להתנדות - אף על פי שראוי להתפלל, אין ראוי לצדיק להחזיק עצמו כל כך בטוח בתפילתו שיהא מדבר דרך גזירות.

8. המאירי תהילים קכו'

ויש לפרשו על **שלא נתיאש מן הישועה**, אבל דעתנו ולבנו עליה תמיד. **ואמר שבעודנו בגלות אנחנו כחולמים ענין הגאולה**. כלומר, שלבנו ודעתנו עליה עד שמרוב השתקע דמיונו עליה אנחנו חולמים עניינה.

9. אבן עזרא תהילים פרק קכו פסוק א

שיבת - על משקל שבתם וקימתם **כן יאמר ישראל בשוב השם שבותם** אין אדם רואה בהקיץ הפלא הזה רק בחלום:

10. רש"י הירש תהילים קכו'

הזורעים וגו' - זרענו בדמעה ונקצור ברינה. ה' הפך את "ישראל" ל"יזרעאל", את "השר עם אל" ל"זורע אלוקות" בהפיצו את ישראל בין העמים בגלות. עליו היה לזרוע זרע של אמת ה' ושל תעודת האנושות בשדה העתיד של האנושות, ואת כהונתו זו כזורע האנושות מילא ע"י ספר האלקים שהעמים בכל אתר ואתר קיבלו מידי, ועל ידי הפירוש החי שנתן לתורות הספר הזה. **אמנם זריעה זו היתה רווית דמע, אולם בהגיע עת הקציר, והוא ההכרה בעולם כולו בערכי האמת והצדק, שמוח ישמח זורע האלוקות...**

11. ספר בראשית פרק מא

- (א) וַיְהִי מִקֵּץ שְׁנַתִּים יָמִים וּפְרָעָה חָלַם וְהִנֵּה עֹמֵד עַל הַיָּאֵר :
- (ב) וְהִנֵּה מִן הַיָּאֵר עֹלֵת שְׁבַע פְּרוֹת יָפוֹת מִרְאָה וּבְרִיאֹת בְּשָׂר וַתִּרְעֶינָה בְּאָחוּ :
- (ג) וְהִנֵּה שְׁבַע פְּרוֹת אַחֲרוֹת עֹלֹת אַחֲרֵיהֶן מִן הַיָּאֵר רַעוֹת מִרְאָה וְדַקּוֹת בְּשָׂר וַתַּעֲמִדְנָה אֶצֶל הַפְּרוֹת עַל שְׂפַת הַיָּאֵר :
- (ד) וּתְאַכְלֶנָה הַפְּרוֹת רַעוֹת הַמִּרְאָה וְדַקּוֹת הַבְּשָׂר אֶת שְׁבַע הַפְּרוֹת יָפוֹת הַמִּרְאָה וְהַבְּרִיאֹת וַיִּיקַץ פְּרָעָה :

- (יז) וַיִּדְבֵר פְּרָעָה אֶל יוֹסֵף בְּחֹלְמֵי הַנֶּגֶז עֹמֵד עַל שְׂפַת הַיָּאֵר :
- (יח) וְהִנֵּה מִן הַיָּאֵר עֹלֵת שְׁבַע פְּרוֹת בְּרִיאֹת בְּשָׂר וַיִּפַּת תֵּאָר וַתִּרְעֶינָה בְּאָחוּ :
- (יט) וְהִנֵּה שְׁבַע פְּרוֹת אַחֲרוֹת עֹלֹת אַחֲרֵיהֶן דְּלוֹת וְרַעוֹת תֵּאָר מְאֹד וְרַקּוֹת בְּשָׂר לֹא כָאִתִּי כְהִנֵּה בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם לָרַע :
- (כ) וּתְאַכְלֶנָה הַפְּרוֹת הַרַקּוֹת וְהַרַעוֹת אֶת שְׁבַע הַפְּרוֹת הַרַעוֹת הַבְּרִיאֹת :
- (כא) וַתְּבַאֲנָה אֶל קַרְבְּנָה וְלֹא נֹדַע כִּי בָאוּ אֶל קַרְבְּנָה וּמְרִאִיהֶן רַע כְּאֲשֶׁר בְּתַחֲלָה וַאֲיָקָץ :

12. שפת אמת ספר בראשית - פרשת מקץ - שנת [תרל"ו]

בפסוק ולא נודע כי באו אל קרבנה. ובסיפור החלום בתורה לא נאמר זה רק פרעה הוסיף זה ומזה בא גם אח"כ אשר לא ידע את יוסף. וביאור הענין כמ"ש במ"א כי שני הרעב שהם בחי' הסט"א יש בהם נצוצי קדושה משני השובע. רק הרשעים אין מכירין זאת. לכן אמר ולא נודע. אבל יוסף הצדיק ביטל זה ואמר חלום אחד הוא שגם בו יש נ"ק מהאחדות וגם פתר החלום שיכין אוכל שנים הטובות כו'. כי הכל הי' רמז על גלות מצרים. אך ע"י עבודת אבותינו ויוסף הצדיק הכינו רפואה מקודם המכה. שבזכותם הי' הגאולה אח"כ. [וכמו שפטר יוסף שיצמח טובה למצרים שהכל הביאו הכסף למצרים כן ואח"כ יצאו ברכוש גדול] והחלומות הולכין אחר הפה. דרך רמז כי כל הגליות הם כמו חלומות ודמיונות כנודע שאם הי' ברור הבטחון בהשי"ת שהכל ממנו בא. הי' נגלה הטוב בכל דבר. וע"י הפה שהוא כחן של ישראל בתורה ועבודה. יכולין לבטל אלה הדמיונות והרהורים שמהם באים חלומות שוא. ויוסף הוא המשביר לכל עם הארץ הוא הקליפה המכסה פנימיות האמת. וע"י הצדיק היא נשברת ומתגלה האמת כנ"ל:

13. תלמוד בבלי מסכת מכות דף כד עמוד ב

שוב פעם אחת היו עולין לירושלים כיון שהגיעו להר הצופים קרעו בגדיהם כיון שהגיעו להר הבית ראו שועל שיצא מבית קדשי הקדשים התחילו הן בוכין ור"ע מצחק אמרו לו מפני מה אתה מצחק אמר להם מפני מה אתם בוכים אמרו לו מקום שכתוב בו והזר הקרב יומת ועכשיו שועלים הלכו בו ולא נבכה אמר להן לכך אני מצחק דכתיב ואעידה לי עדים נאמנים את אוריה הכהן ואת זכריה בן יברכיהו וכי מה ענין אוריה אצל זכריה אוריה במקדש ראשון וזכריה במקדש שני אלא תלה הכתוב נבואתו של זכריה בנבואתו של אוריה באוריה כתיב לכן בגללכם ציון שדה תחרש [וגו'] בזכריה כתיב עוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלים עד שלא נתקיימה נבואתו של אוריה הייתי מתיירא שלא תתקיים נבואתו של זכריה עכשיו שנתקיימה נבואתו של אוריה בידוע שנבואתו של זכריה מתקיימת בלשון הזה אמרו לו עקיבא נחמתנו עקיבא נחמתנו: הדרך עלך אלו הן הלוקין וסליק מסכת מכות

14. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף לא עמוד א

אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי: אסור לאדם שימלא שחוק פיו בעולם הזה, שנאמר: +תהלים קכ"ו+ אז ימלא שחוק פינו ולשונו רנה, אימתי - בזמן שיאמרו בגוים הגדיל ה' לעשות עם אלה. אמרו עליו על ריש לקיש, שמימיו לא מלא שחוק פיו בעולם הזה מכי שמעה מרבי יוחנן רביה.

15. איכה פרק ה

על זה הנה דנה לבנו על אלה חשכו עינינו: על הר ציון ששמים שועלים הלכו בו: